ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
JULIANE KOKOTT
της 25ης Νοεμβρίου 2010[1]

I — Εισαγωγή

1. Μπορεί ένα πρόσωπο, το οποίο έχει την ιθαγένεια δύο κρατών μελών της ΕΕ, πλην όμως πάντοτε διαβιούσε σε ένα μόνον εξ αυτών, να επικαλεστεί έναντι του κράτους αυτού το δίκαιο της Ενώσεως προκειμένου να αποκτήσει σε αυτό δικαίωμα διαμονής για το ίδιο και, ιδίως, για τον σύζυγό του; Αυτό είναι κατ' ουσίαν το ερώτημα στο οποίο καλείται να απαντήσει το Δικαστήριο στην υπό κρίση υπόθεση.

2. Η Shirley McCarthy έχει τη βρετανική και την ιρλανδική ιθαγένεια, πλην όμως διέμενε ανέκαθεν μόνο στην Αγγλία[2]. Βεβαίως, η ίδια μπορεί να διαμένει στην Αγγλία. Ωστόσο το ίδιο δεν ισχύει για τον σύζυγό της που είναι Τζαμαϊκανός υπήκοος: δυνάμει των εσωτερικών διατάξεων περί μεταναστεύσεως του Ηνωμένου Βασιλείου δεν έχει δικαίωμα διαμονής στην Αγγλία. Προκειμένου να επιτύχει την οικογενειακή επανένωση με τον σύζυγό της, η S. McCarthy επιχειρεί, στηριζόμενη στην ιρλανδική ιθαγένειά της, να θεμελιώσει δικαίωμα διαμονής στην Αγγλία ως πολίτης της Ενώσεως· τούτο εμμέσως θα ωφελούσε τον σύζυγό της ο οποίος θα μπορούσε, στην περίπτωση αυτή, να ζητήσει να του αναγνωριστεί, βάσει του δικαίου της Ενώσεως, παράγωγο δικαίωμα διαμονής.

3. Στη συνάφεια αυτή, καλείται το Δικαστήριο να διευκρινίσει την έννοια του «δικαιούχου» που χρησιμοποιεί η οδηγία 2004/38/ΕΚ[3]. Πέραν αυτού, τίθεται στο Δικαστήριο και το ερώτημα σχετικά με τις απαιτήσεις που πρέπει να πληροί η «νόμιμη διαμονή», η οποία αποτελεί τη βασική προϋπόθεση για την κτήση του δικαιώματος μόνιμης διαμονής κατά την έννοια της εν λόγω οδηγίας.

II — Νομικό πλαίσιο

4. Πέραν του άρθρου 21 της ΣΛΕΕ, το νομοθετικό πλαίσιο της Ενώσεως σε σχέση με την υπό κρίση υπόθεση περιλαμβάνει και την οδηγία 2004/38. Το υποκειμενικό πεδίο

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γερμανική.

2 — Με τις εκφράσεις «βρετανική ιθαγένεια» και διαμονή «στην Αγγλία» χρησιμοποιώ στο σημείο αυτό και εν συνεχεία τις ταυτόσημες διατυπώσεις της διατάξεως περί παραπομπής.

3 — Οδηγία 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ (ΕΕ L 158, σ. 77, όπως διορθώθηκε στην ΕΕ 2004, L 229, σ. 35, καθώς και στην ΕΕ 2007, L 204, σ. 28).

εφαρμογής της ορίζεται στο κεφάλαιο Ι («Γενικές διατάξεις»), και δη στο άρθρο 3 της οδηγίας που επιγράφεται «Δικαιούχοι»:

«1. Η παρούσα οδηγία ισχύει για όλους τους πολίτες της Ένωσης οι οποίοι μεταβαίνουν ή διαμένουν σε κράτος μέλος άλλο από εκείνο του οποίου είναι υπήκοοι καθώς και τα μέλη των οικογενειών τους κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 2, σημείο 2, που τους συνοδεύουν ή πηγαίνουν να τους συναντήσουν. [...]»

5. Στο κεφάλαιο IV της οδηγίας 2004/38, το άρθρο 16 θέτει ορισμένους γενικούς κανόνες για την κτήση του δικαιώματος μόνιμης διαμονής:

«1. Οι πολίτες της Ένωσης οι οποίοι έχουν διαμείνει νομίμως για συνεχές χρονικό διάστημα πέντε ετών στο κράτος μέλος υποδοχής έχουν δικαίωμα μόνιμης διαμονής στην επικράτειά του. […]»

6. Συμπληρωματικώς προς το άρθρο 16 πρέπει να γίνει μνεία της αιτιολογικής σκέψεως 17 του προοιμίου της οδηγίας 2004/38 η οποία έχει ως εξής:

«Το δικαίωμα μόνιμης διαμονής για τους πολίτες της Ένωσης που έχουν επιλέξει να εγκατασταθούν μακροχρόνια στο κράτος μέλος υποδοχής ενισχύει τη συνείδηση της ιθαγένειας της Ένωσης και συμβάλλει καθοριστικά στην προαγωγή της κοινωνικής συνοχής, που αποτελεί έναν από τους θεμελιώδεις στόχους της Ένωσης. Για τον λόγο αυτόν, ενδείκνυται να καθιερωθεί δικαίωμα μόνιμης διαμονής για όλους τους πολίτες της Ένωσης και τα μέλη των οικογενειών τους, που έχουν διαμείνει στο κράτος μέλος υποδοχής, τηρουμένων των όρων που ορίζονται στην παρούσα οδηγία, επί ένα συνεχές χρονικό διάστημα πέντε ετών και δεν έχει ληφθεί κατά αυτών μέτρο απέλασης.»

7. Τέλος, από τις ακροτελεύτιες διατάξεις του κεφαλαίου VII της οδηγίας 2004/38 ιδιαίτερης μνείας χρήζει το άρθρο 37 το οποίο επιγράφεται «Ευνοϊκότερες εθνικές διατάξεις» και περιέχει την ακόλουθη ρύθμιση:

«Οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας δεν επηρεάζουν τις καθοριζόμενες από τα κράτη μέλη νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις, οι οποίες είναι, ενδεχομένως, ευνοϊκότερες για τα πρόσωπα που εμπίπτουν στην παρούσα οδηγία.»

III — Τα πραγματικά περιστατικά και η κύρια δίκη

8. Η S. McCarthy έχει τη βρετανική ιθαγένεια δεδομένου ότι γεννήθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο. Ανέκαθεν ζούσε στην Αγγλία όπου η διαμονή της ήταν νόμιμη βάσει του εσωτερικού δικαίου καθ' όλη τη διάρκεια της διαμονής της αυτής.

9. Η S. McCarthy εισπράττει στην Αγγλία κρατικά επιδόματα. Δεν υποστηρίζει ότι είναι ή ήταν μισθωτή, ελεύθερη επαγγελματίας

ή αυτοσυντηρούμενη, κατά την έννοια που έχουν οι όροι αυτοί στο δίκαιο της Ενώσεως.

10. Στις 15 Νοεμβρίου 2002, η S. McCarthy συνήψε γάμο με τον George McCarthy, Τζαμαϊκανό υπήκοο. Ο G. McCarthy δεν έχει άδεια διαμονής στο Ηνωμένο Βασίλειο, δυνάμει των διατάξεων περί μεταναστεύσεως του κράτους αυτού, και κατά συνέπεια δεν πληροί τις προϋποθέσεις που θέτουν οι κανόνες αυτοί ώστε να του χορηγηθεί άδεια διαμονής υπό την ιδιότητά του ως σύζυγος προσώπου μονίμως εγκατεστημένου στο Ηνωμένο Βασίλειο [4].

11. Η S. McCarthy έχει, πέραν της βρετανικής ιθαγενείας, και την ιρλανδική ιθαγένεια. Μετά τον γάμο της, υπέβαλε –για πρώτη φορά– αίτηση με την οποία ζήτησε να της χορηγηθεί ιρλανδικό διαβατήριο. Η αίτησή της έγινε δεκτή λόγω του ότι η μητέρα της είχε γεννηθεί στην Ιρλανδία.

12. Στις 23 Ιουλίου 2004, η S. McCarthy, υπό την ιδιότητά της ως πολίτη της Ενώσεως, ζήτησε από τον Secretary of State for the Home Department [5] τη χορήγηση αδείας διαμονής καθώς και εγγράφων διαμονής βάσει του δικαίου της Ενώσεως. Αντίστοιχη αίτηση υπέβαλε και ο G. McCarthy υπό την ιδιότητά του ως σύζυγος πολίτη της Ενώσεως. Αμφότερες οι αιτήσεις αυτές απορρίφθηκαν με απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 2004. Το σκεπτικό της απορριπτικής αποφάσεως στηρίζεται στο γεγονός ότι η S. McCarthy δεν ανήκει στα πρόσωπα που πληρούν τις οριζόμενες από τον νόμο προϋποθέσεις· σε αυτόν τον κύκλο προσώπων ανήκουν κατ' ουσίαν μόνον οι μισθωτοί, οι ελεύθεροι επαγγελματίες, καθώς και τα οικονομικώς αυτοσυντηρούμενα πρόσωπα. Ως εκ τούτου, ούτε και ο G. McCarthy μπορεί να θεωρηθεί ως σύζυγος προσώπου το οποίο πληροί τις εκ του νόμου οριζόμενες προϋποθέσεις.

13. Στις 13 Δεκεμβρίου 2004, η S. McCarthy άσκησε προσφυγή κατά της από 6 Δεκεμβρίου 2004 απορριπτικής αποφάσεως. Στις 7 Σεπτεμβρίου 2006, η εν λόγω προσφυγή παραπέμφθηκε στο Asylum and Immigration Tribunal [6].

14. Ο G. McCarthy δεν προσέβαλε μεν την από 6 Δεκεμβρίου 2004 απορριπτική απόφαση η οποία τον αφορούσε, πλην όμως ζήτησε εκ νέου, στις 16 Οκτωβρίου 2006, τη χορήγηση τίτλου διαμονής υπό την ιδιότητά του ως σύζυγος της S. McCarthy. Και αυτή η δεύτερη αίτηση απορρίφθηκε με απόφαση της 20ής Απριλίου 2007, ο δε G. McCarthy προσέφυγε, στις 4 Μαΐου 2007, κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Asylum and Immigration Tribunal.

15. Το Asylum and Immigration Tribunal ανέβαλε την εκδίκαση της ασκηθείσας από τον G. McCarthy προσφυγής εν αναμονή της εκδόσεως οριστικής αποφάσεως επί της προσφυγής που είχε ασκήσει η S. McCarthy.

16. Στις 17 Οκτωβρίου 2006, το Asylum and Immigration Tribunal, συνεδριάζοντας σε μονομελή σύνθεση, απέρριψε την προσφυγή της S. McCarthy. Εντούτοις, το High Court of Justice (England and Wales) υποχρέωσε, στις 13 Φεβρουαρίου 2007, το Tribunal να επανεξετάσει την προσφυγή της S. McCarthy.

4 — Βάσει των στοιχείων που προσκόμισε ο συνήγορος της S. McCarthy κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου, τούτο οφείλεται στο γεγονός ότι ο G. McCarthy αρχικά ταξίδευσε στο Ηνωμένο Βασίλειο ως «visitor» (επισκέπτης).

5 — Υπουργός Εσωτερικών του Ηνωμένου Βασιλείου.

6 — Δικαστήριο αρμόδιο για ζητήματα ασύλου και μεταναστεύσεως.

Κατόπιν αυτού, το Tribunal επανεξέτασε στις 16 Αυγούστου 2007 την εν λόγω προσφυγή, ενέμεινε ωστόσο στην απορριπτική απόφασή του. Και η έφεση που άσκησε η S. McCarthy ενώπιον του Court of Appeal of England and Wales (Civil Division) [7] απερρίφθη στις 11 Ιουνίου 2008.

17. Κατόπιν ασκήσεως και αιτήσεως αναιρέσεως από την S. McCarthy, η διαφορά που αποτελούσε το αντικείμενο της κύριας δίκης ήχθη πλέον ενώπιον του Supreme Court of the United Kingdom (πρώην: House of Lords), ήτοι ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου [8].

IV — Η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

18. Με έγγραφο της 2ας Νοεμβρίου 2009, το οποίο περιήλθε στο Δικαστήριο στις 5 Νοεμβρίου 2009, το αιτούν δικαστήριο υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακολούθα ερωτήματα για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως [9]:

«1) Αποτελεί ένα πρόσωπο, το οποίο έχει ιρλανδική ιθαγένεια καθώς και ιθαγένεια Ηνωμένου Βασιλείου και το οποίο έχει διαμείνει για όλη του τη ζωή στο Ηνωμένο Βασίλειο, "δικαιούχο" κατά την έννοια του άρθρου 3 της οδηγίας 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου;

2) Θεωρείται ένα τέτοιο πρόσωπο ότι έχει "διαμείνει νομίμως" στο κράτος μέλος υποδοχής κατά την έννοια του άρθρου 16 της οδηγίας 2004/38/ΕΚ στην περίπτωση κατά την οποία δεν πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 7 της οδηγίας αυτής;»

19. Κατά την ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία υπέβαλαν γραπτές παρατηρήσεις η S. McCarthy, η Δανική, η Ιρλανδική, η Εσθονική, η Ολλανδική Κυβέρνηση, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Στην επ' ακροατηρίου συζήτηση της 28ης Οκτωβρίου 2010 παρέστησαν η S. McCarthy, η Δανική και η Ιρλανδική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή.

V — Εκτίμηση

20. Εκ πρώτης όψεως, ενδέχεται να δημιουργείται η εντύπωση ενός παραδόξου από το γεγονός ότι πολίτης της Ενώσεως επικαλείται έναντι των αρχών του κράτους μέλους καταγωγής του το δίκαιο της Ενώσεως προκειμένου να διεκδικήσει δι' εαυτόν δικαίωμα διαμονής. Πράγματι, δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι ο εν λόγω πολίτης της Ενώσεως έχει, λόγω της ιθαγενείας του, δικαίωμα

7 — Εφετείο για την Αγγλία και την Ουαλία (Τμήμα πολιτικών υποθέσεων).

8 — Η άσκηση αιτήσεως αναιρέσεως στη διαφορά της κύριας δίκης επετράπη στις 13 Νοεμβρίου 2008 από το εισέτι υφιστάμενο House of Lords. Ωστόσο, λόγω της συνταγματικής μεταρρυθμίσεως του 2005 (Constitutional Reform Act 2005), οι εξουσίες του House of Lords ως δικαιοδοτικού οργάνου μεταφέρθηκαν τον Οκτώβριο του 2009 στο νεοπαγές Supreme Court of the United Kingdom (Ανώτατο Δικαστήριο του Ηνωμένου Βασιλείου).

9 — Την υποβολή των ερωτημάτων αυτών αποφάσισε το House of Lords ενόσω ακόμη υφίστατο ως δικαστήριο. Εντούτοις, τα ερωτήματα αυτά διαβιβάστηκαν από την Registrar of the Supreme Court of the United Kingdom (Αρχειοφύλακας του Ανώτατου Δικαστηρίου του Ηνωμένου Βασιλείου). Το γεγονός ότι η διάταξη περί παραπομπής επιγράφεται ως «Draft Reference» (σχέδιο διατάξεως περί παραπομπής) ουδόλως επηρεάζει το παραδεκτό της. Πράγματι, όπως προκύπτει από το συνοδευτικό έγγραφο της 2ας Νοεμβρίου 2009, η διάταξη περί παραπομπής υποβλήθηκε επισήμως στο Δικαστήριο από το Supreme Court.

διαμονής στη χώρα στην οποία ανήκει, αυτό δε το δικαίωμα διαμονής δεν μπορεί να υποβληθεί σε περιορισμούς [10].

21. Ωστόσο, στο πλαίσιο εγγύτερης θεωρήσεως των πραγμάτων γίνεται αντιληπτό ότι αυτό που διακυβεύεται στην υπό κρίση υπόθεση δεν είναι τόσο το υποκειμενικό δικαίωμα διαμονής της S. McCarthy στην Αγγλία, αλλά αντιθέτως το δικαίωμα διαμονής που αποκτά ενδεχομένως μέσω αυτής ο σύζυγός της που έχει την ιθαγένεια τρίτου κράτους. Συνεπώς, πρόκειται σε τελευταία ανάλυση για ζήτημα οικογενειακής επανενώσεως η οποία επιχειρείται να επιτευχθεί διά της τεθλασμένης οδού του δικαίου της Ενώσεως, διότι το εσωτερικό δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου δεν επιτρέπει την οικογενειακή επανένωση [11]. Το γεγονός αυτό επισημάνθηκε επανειλημμένως κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου.

22. Πάντως, είναι αμφίβολον αν η υπό κρίση υπόθεση εμπίπτει στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ενώσεως, δεδομένου ότι η S. McCarthy ουδέποτε άσκησε το δικαίωμά της ελεύθερης κυκλοφορίας, όπως το δικαίωμα αυτό απορρέει από το άρθρο 21, παράγραφος 1, της ΣΛΕΕ, το άρθρο 45 της ΣΛΕΕ, το άρθρο 49 της ΣΛΕΕ και το άρθρο 56 της ΣΛΕΕ [12] και όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 15, παράγραφος 2, και στο άρθρο 45, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Ελευθεριών της Ευρωπαϊκής Ενώσεως [13]. Το μόνο συνδετικό στοιχείο προς το δίκαιο της Ενώσεως που υφίσταται εν προκειμένω είναι η ιδιότητα της S. McCarthy ως έχουσας διπλή ιθαγένεια, δεδομένου ότι διαθέτει πέραν της βρετανικής και την ιρλανδική ιθαγένεια.

23. Ενώ η S. McCarthy φρονεί ότι η διπλή ιθαγένειά της εξαρκεί ως συνδετικό στοιχείο προς το δίκαιο της Ενώσεως, όλες οι μετέχουσες στη διαδικασία κυβερνήσεις καθώς και η Επιτροπή διατυπώνουν την αντίθετη άποψη.

Α — *Η έννοια του «δικαιούχου» της οδηγίας 2004/38 (πρώτο προδικαστικό ερώτημα)*

24. Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά σχετικά με την ερμηνεία της εννοίας «δικαιούχος» του άρθρου 3 της οδηγίας 2004/38. Κατ' ουσίαν, πρέπει να εξεταστεί αν πρόσωπο, το οποίο έχει την ιθαγένεια δύο κρατών μελών της ΕΕ, πλην όμως ανέκαθεν διέμενε σε ένα εξ αυτών, μπορεί να επικαλεστεί έναντι του κράτους αυτού την οδηγία 2004/38, προκειμένου να αποκτήσει στην επικράτειά του δικαίωμα διαμονής δι' εαυτό και, εμμέσως, διά τον σύζυγό του.

10 — Όπως απεφάνθη το Δικαστήριο με την απόφασή του της 4ης Δεκεμβρίου 1974, 41/74, van Duyn (Συλλογή τόμος 1974, σ. 537, σκέψη 22), υπάρχει αρχή του διεθνούς δικαίου η οποία ορίζει ότι «ένα κράτος δεν μπορεί να αρνηθεί στους ιδίους του υπηκόους τις μετακινήσεις εντός της επικρατείας του ή τη διαμονή σε αυτό»· βλ., επίσης, αποφάσεις της 7ης Ιουλίου 1992, C-370/90, Singh (Συλλογή 1992, σ. I-4265, σκέψη 22), και της 11ης Δεκεμβρίου 2007, C-291/05, Eind (Συλλογή 2007, σ. I-10719, σκέψη 31), καθώς και το άρθρο 3 του πρωτοκόλλου 4 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η οποία ετέθη προς υπογραφή στις 16 Σεπτεμβρίου 1963 στο Στρασβούργο και άρχισε να ισχύει από 2 Μαΐου 1968 (*ETS* σημείο 46).

11 — Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίον αναβλήθηκε η έκδοση αποφάσεως επί της προσφυγής του G. McCarthy σε σχέση με το δικαίωμα διαμονής τους (βλ. ανωτέρω σημείο 15 των παρουσών προτάσεων).

12 — Πρώην άρθρο 18, παράγραφος 1, ΕΚ, άρθρο 39 ΕΚ, άρθρο 43 ΕΚ και άρθρο 49 ΕΚ.

13 — Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ενώσεως διακηρύχθηκε πανηγυρικά κατ' αρχάς στις 7 Δεκεμβρίου 2000 στη Νίκαια (ΕΕ 2000, C 364, σ. 1) και ακολούθως, για μια ακόμη φορά, στις 12 Δεκεμβρίου 2007 στο Στρασβούργο (ΕΕ 2007, C 303, σ. 1).

25. Βάσει του γράμματος του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38, στο ερώτημα αυτό προσήκει αρνητική απάντηση. Βάσει της διατάξεως αυτής, δικαιούχος κατά την έννοια της οδηγίας είναι κάθε πολίτης της Ενώσεως ο οποίος μεταβαίνει ή διαμένει σε κράτος μέλος άλλο από εκείνο του οποίου είναι υπήκοος. Εξ αντιδιαστολής, συνάγεται από το άρθρο 3, παράγραφος 1, ότι η οδηγία 2004/38 *δεν* ισχύει στις σχέσεις πολίτη της Ενώσεως προς το κράτος μέλος του οποίου έχει την ιθαγένεια ή στο οποίο ανέκαθεν διαμένει.

26. Η ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται, εάν ληφθεί υπόψη η ρυθμιστική συνάφεια στην οποία εντάσσεται το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38, καθώς και ο επιδιωκόμενος από την οδηγία αυτήν σκοπός.

27. Σκοπός της οδηγίας 2004/38 είναι να καταστήσει ευχερέστερη για τους πολίτες της Ενώσεως την *ελεύθερη κυκλοφορία* εντός της επικράτειας των κρατών μελών. Ως εκ τούτου, σε πολλά σημεία της οδηγίας γίνεται λόγος ταυτόχρονα και για ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή [14]· σκοπός της είναι «να απλοποιηθεί και να ενισχυθεί το δικαίωμα της κυκλοφορίας και διαμονής όλων των πολιτών της Ένωσης» [15].

28. Όσον αφορά τη ρυθμιστική συνάφεια του άρθρου 3, παράγραφος 1, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι πολυάριθμες διατάξεις της οδηγίας 2004/38 κάνουν λόγο για «είσοδο» [16] πολίτη της Ενώσεως, για διαμονή του «στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους» [17] ή για «κράτος μέλος υποδοχής» [18]. Συναφώς, κράτος μέλος υποδοχής κατά την έννοια της οδηγίας νοείται «το κράτος μέλος στο οποίο μεταβαίνει ο πολίτης της Ένωσης προκειμένου να ασκήσει το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής» [19]. Από το σύνολο των ανωτέρω διατάξεων συνάγεται ότι η οδηγία 2004/38 ρυθμίζει τη νομική θέση ενός πολίτη της Ενώσεως σε κράτος μέλος εντός του οποίου διαμένει *στο πλαίσιο ασκήσεως του δικαιώματός του ελεύθερης κυκλοφορίας* –ενδεχομένως ήδη από της γεννήσεώς του [20]– και του οποίου την ιθαγένεια δεν έχει.

29. Ασφαλώς, τούτο δεν αποκλείει την εφαρμογή της οδηγίας 2004/38 και έναντι της πατρίδος ενός πολίτη της Ενώσεως, εφόσον υφίσταται κάποια σχέση προς το δίκαιο της Ενώσεως. Έτσι, κατά πάγια νομολογία, πολίτης της Ενώσεως, ο οποίος έχει κάνει χρήση του δικαιώματός του ελεύθερης κυκλοφορίας και προτίθεται να επιστρέψει στο κράτος

14 — Άρθρο 1, στοιχείο α΄, άρθρο 3, παράγραφος 2, και άρθρο 5, παράγραφος 4, καθώς και τρίτη και εικοστή δεύτερη αιτιολογική σκέψη του προοιμίου της οδηγίας 2004/38.

15 — Τρίτη αιτιολογική σκέψη του προοιμίου της οδηγίας 2004/38· παρεμφερής είναι ο τίτλος της οδηγίας 2004/38 καθώς και η πέμπτη αιτιολογική σκέψη του προοιμίου της, όπου γίνεται λόγος για το δικαίωμα των πολιτών της Ενώσεως «να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών». Βλ., επίσης, απόφαση της 25ης Ιουλίου 2008, C-127/08, Metock κ.λπ. (Συλλογή 2008, σ. I-6241, σκέψη 59), αποφάσεις της 23ης Φεβρουαρίου 2010, C-310/08, Ibrahim (Συλλογή 2010, σ. I-1065, σκέψη 49), και C-480/08, Teixeira (Συλλογή 2010, σ. I-1107, σκέψη 60), καθώς και απόφαση της 7ης Οκτωβρίου 2010, C-162/09, Lassal (Συλλογή 2010, σ. I-9217, σκέψη 30).

16 — Βλ. π.χ. άρθρο 3, παράγραφος 2, άρθρο 5, άρθρο 8, παράγραφος 2, άρθρο 15, παράγραφος 2, άρθρο 27, παράγραφος 3, άρθρο 29, παράγραφοι 2 και 3, άρθρο 31, παράγραφος 4, καθώς και την έκτη και εικοστή δεύτερη αιτιολογική σκέψη του προοιμίου της οδηγίας 2004/38.

17 — Άρθρο 6, παράγραφος 1, και άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38· ομοίως, η ενδέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας αυτής κάνει λόγο για «το θεμελιώδες και προσωποπαγές δικαίωμα διαμονής σε άλλο κράτος μέλος».

18 — Άρθρο 2, άρθρο 3, παράγραφος 2, άρθρο 5, παράγραφος 3, άρθρα 7, 8, 14 έως 18, 22, 24, 28, 29, 31 και 33, καθώς και την πέμπτη, έκτη, ένατη, δέκατη, δέκατη πέμπτη, δέκατη έκτη, δέκατη έβδομη, δέκατη όγδοη, δέκατη ένατη, εικοστή πρώτη, εικοστή τρίτη και εικοστή τέταρτη αιτιολογική σκέψη του προοιμίου της οδηγίας 2004/38.

19 — Άρθρο 2, σημείο 3, της οδηγίας 2004/38.

20 — Βλ. άρθρο 3, παράγραφος 1, και την εικοστή τέταρτη αιτιολογική σκέψη του προοιμίου της οδηγίας 2004/38· στο ίδιο πνεύμα, αποφάσεις της 19ης Οκτωβρίου 2004, C-200/02, Zhu και Chen (Συλλογή 2004, σ. I-9925, σκέψη 19), και Teixeira (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 15, σκέψη 45).

μέλος καταγωγής του, μπορεί να επικαλεστεί έναντι του κράτους αυτού το δίκαιο της Ενώσεως [21]. Κατά τα λοιπά, το ίδιο ισχύει όταν πολίτης της Ενώσεως προτίθεται να εγκαταλείψει το κράτος μέλος καταγωγής του προκειμένου να μεταβεί σε άλλο κράτος μέλος στο πλαίσιο ασκήσεως των δικαιωμάτων του ελεύθερης κυκλοφορίας που του απονέμει το δίκαιο της Ενώσεως [22].

30. Ωστόσο, πολίτης της Ενώσεως, όπως είναι η S. McCarthy, η οποία ανέκαθεν διέμενε στο κράτος μέλος της ιθαγενείας της και ουδέποτε έκανε χρήση του δικαιώματός της ελεύθερης κυκλοφορίας που κατοχυρώνεται στο δίκαιο της Ενώσεως, δεν εμπίπτει ούτε βάσει του γράμματος του άρθρου 3, παράγραφος 1, ούτε βάσει του σκοπού και της ρυθμιστικής συνάφειας της εν λόγω διατάξεως στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2004/38. Το ίδιο ισχύει για τα μέλη της οικογενείας της S. McCarthy [23], δεδομένου ότι τα δικαιώματά τους εισόδου και διαμονής –καθώς και εν γένει η δυνατότητα της οικογενειακής επανενώσεως– δεν στηρίζονται σε κάποιο αρχικό δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας, αλλά απορρέουν από το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας που έχει ο πολίτης της Ενώσεως και εξυπηρετούν την πραγμάτωσή του [24].

31. Φρονώ ότι δεν συνάγεται κάτι διαφορετικό από το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας των πολιτών της Ενώσεως το οποίο κατοχυρώνεται από το πρωτογενές δίκαιο (άρθρο 21, παράγραφος 1, της ΣΛΕΕ και άρθρο 45, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων). Βεβαίως, είναι αληθές ότι οι ρυθμίσεις του παραγώγου δικαίου πρέπει να ερμηνεύονται και να εφαρμόζονται κατά τρόπο σύμφωνο προς το πρωτογενές δίκαιο, π.χ. προς τις θεμελιώδεις ελευθερίες των συνθηκών [25]. Ωστόσο, φρονώ ότι η οδηγία 2004/38 συνάδει προς τις επιταγές του πρωτογενούς δικαίου. Ειδικότερα, δεν θεωρώ ότι οι πολίτες της Ενώσεως μπορούν να αντλούν δικαίωμα διαμονής από το άρθρο 21, παράγραφος 1, της ΣΛΕΕ έναντι του κράτους μέλους της ιθαγενείας τους ακόμη και όταν –όπως στην περίπτωση της S. McCarthy– ελλείπει το οποιοδήποτε διασυνοριακό στοιχείο [26].

32. Απομένει να εξεταστεί αν το μέχρι τούδε συναγόμενο συμπέρασμα μπορεί να μεταβληθεί από το γεγονός ότι η S. McCarthy έχει την ιθαγένεια δύο κρατών μελών της ΕΕ, ήτοι τη βρετανική και την ιρλανδική.

33. Επ' αυτού επιβάλλεται κατ' αρχάς η διαπίστωση ότι πολίτης της Ενώσεως ο οποίος βρίσκεται στη θέση της S. McCarthy δεν μπορεί να στερηθεί τη δυνατότητα να επικαλεστεί τη δεύτερη ιθαγένειά του –εν προκειμένω την ιρλανδική– εκ του γεγονότος

21 — Αποφάσεις Singh (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 10, σκέψεις 19 έως 23) και Eind (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 10, σκέψεις 32 έως 36)· ομοίως, απόφαση της 11ης Ιουλίου 2002, C-60/00, Carpenter (Συλλογή 2002, σ. I-6279, ιδίως σκέψη 46).

22 — Απόφαση της 10ης Ιουλίου 2008, C-33/07, Jipa (Συλλογή 2008, σ. I-5157, ιδίως σκέψεις 17 και 18).

23 — Στο ίδιο πνεύμα, απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 1982, 35/82 και 36/82, Morson και Jhanjan (Συλλογή 1982, σ. 3723, σκέψεις 11 έως 18).

24 — Στο ίδιο πνεύμα, απόφαση Eind (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 10, σκέψη 23).

25 — Βλ., π.χ., αποφάσεις της 26ης Ιουνίου 2007, C-305/05, Ordre des barreaux francophones et germanophone κ.λπ. (Συλλογή 2007, σ. I-5305, σκέψη 28), και της 19ης Νοεμβρίου 2009, C-402/07 και C-432/07, Sturgeon κ.λπ. (Συλλογή 2009, σ. I-10923, σκέψη 48).

26 — Αντίθετη άποψη διατύπωσε η γενική εισαγγελέας E. Sharpston στις προτάσεις της της 30ής Σεπτεμβρίου 2010 επί της υποθέσεως Ruiz Zambrano (C-34/09, εκκρεμεί ενώπιον του Δικαστηρίου, ιδίως σημεία 91 έως 97 και 122, πρώτη περίοδος).

και μόνον ότι η εν λόγω ιθαγένεια δεν έχει αποτελεσματικότητα. Βεβαίως, από το σύνολο των στοιχείων στην υπό κρίση υπόθεση συνάγεται ότι η βρετανική ιθαγένεια της S. McCarthy είναι μακράν η πλέον αποτελεσματική, πλην όμως η S. McCarthy διέμενε ανέκαθεν στην Αγγλία και ζήτησε την έκδοση ιρλανδικού διαβατηρίου το πρώτον πριν υποβάλει το αίτημά της για τη χορήγηση τίτλου διαμονής βάσει του δικαίου της Ενώσεως. Εντούτοις, όπως έχει τονίσει το Δικαστήριο, εντός της Ευρωπαϊκής Ενώσεως «δεν εναπόκειται στη νομοθεσία κράτους μέλους να περιορίζει τα αποτελέσματα της απονομής της ιθαγενείας άλλου κράτους μέλους, επιβάλλοντας πρόσθετη προϋπόθεση αναγνωρίσεώς τους, για να μπορούν να ασκούνται οι προβλεπόμενες στη Συνθήκη θεμελιώδεις ελευθερίες» [27]. Βάσει της νομολογίας, για τον λόγο αυτόν η ύπαρξη διπλής ιθαγενείας μπορεί να είναι κατ' αρχήν ιδιαιτέρως κρίσιμη για την εκτίμηση της νομικής θέσεως των πολιτών της Ενώσεως έναντι των κρατών μελών καταγωγής τους [28].

34. Έτσι, η διπλή ιθαγένεια ενός πολίτη της Ενώσεως μπορεί να καθιστά αναγκαίες, κατά τον καθορισμό του ονόματός του, ορισμένες αποκλίσεις από τους κανόνες του εσωτερικού δικαίου ενός εκ των κρατών μελών καταγωγής του οι οποίοι ρυθμίζουν τα του ονόματος [29]. Πράγματι, το όνομα αποτελεί ουσιώδες συστατικό στοιχείο της ταυτότητος ενός προσώπου. Ως εκ τούτου, πρέπει κάθε πολίτης της Ενώσεως να μπορεί να στηρίζεται στο γεγονός ότι το όνομά του, που έχει καταχωρισθεί νόμιμα σε κράτος μέλος, αναγνωρίζεται σε όλα τα άλλα κράτη μέλη [30]. Εάν ανακύπτουν επιφυλάξεις ως προς την ταυτότητα πολίτη της Ενώσεως, εκ του λόγου ότι το όνομά του προφέρεται ή γράφεται διαφορετικά ανάλογα με το κράτος μέλος, τότε ο ενδιαφερόμενος θα υφίστατο ενδεχομένως σημαντικά μειονεκτήματα τόσο σε προσωπικό όσο και σε επαγγελματικό επίπεδο [31].

35. Ωστόσο, αυτό που ισχύει για τομείς όπως είναι το δίκαιο του ονόματος, δεν μπορεί να μεταφερθεί άνευ ετέρου και στο κρίσιμο εν προκειμένω δικαίωμα διαμονής και στη συνδεόμενη προς αυτό δυνατότητα οικογενειακής επανενώσεως. Αντιθέτως, κρίσιμο είναι το αν και στη συνάφεια αυτή η θέση του πολίτη της Ενώσεως, ενόψει της διπλής ιθαγενείας του, διαφέρει, κατά τρόπο που έχει ιδιαίτερη βαρύτητα από νομικής απόψεως, από τη θέση άλλων πολιτών της Ενώσεως οι οποίοι απλώς έχουν την ιθαγένεια του κράτους μέλους υποδοχής.

36. Τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τις διάφορες καταστάσεις και, ως εκ τούτου, τον παρεμφερή χαρακτήρα τους πρέπει να προσδιορίζονται και να εκτιμώνται υπό το φως του αντικειμένου και του σκοπού της ρυθμίσεως που εισάγει η εν λόγω διάταξη. Πρέπει,

27 — Αποφάσεις της 7ης Ιουλίου 1992, C-369/90, Micheletti κ.λπ. (Συλλογή 1992, σ. I-4239, σκέψη 10), της 2ας Οκτωβρίου 2003, C-148/02, Garcia Avello (Συλλογή 2003, σ. I-11613, σκέψη 28), και Zhu και Chen (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 20, σκέψη 39).

28 — Απόφαση Garcia Avello (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 27, ιδίως σκέψεις 32 έως 37). Η απόφαση Micheletti κ.λπ. (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 27) διευκρινίζει επίσης τη σημασία της διπλής ιθαγενείας στο δίκαιο της Ενώσεως, πάντως έναντι κράτους μέλους του οποίου την ιθαγένεια *δεν* έχει ο ενδιαφερόμενος πολίτης της Ενώσεως.

29 — Απόφαση Garcia Avello (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 27, ιδίως σκέψεις 36, 37 και 45).

30 — Στο ίδιο πνεύμα, απόφαση της 14ης Οκτωβρίου 2008, C-353/06, Grunkin και Paul (Συλλογή 2008, σ. I-7639, ιδίως σκέψεις 23 και 31).

31 — Αποφάσεις Garcia Avello (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 27, σκέψη 36) και Grunkin-Paul (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 30, σκέψεις 23 έως 28 και 32)· στο ίδιο πνεύμα, και η κατά πολύ προγενέστερη απόφαση της 30ής Μαρτίου 1993, C-168/91, Κωνσταντινίδης (Συλλογή 1993, σ. I-1191, σκέψη 16).

εξάλλου, να λαμβάνονται υπόψη οι αρχές και οι σκοποί του τομέα στον οποίον εμπίπτει η επίμαχη ρύθμιση [32].

37. Το επίμαχο εν προκειμένω δικαίωμα διαμονής των πολιτών της Ενώσεως δι' εαυτούς και τα μέλη της οικογενείας τους εξυπηρετεί την ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών της Ενώσεως στην επικράτεια των κρατών μελών [33]. Συναφώς, η διπλή ιθαγένεια ενός πολίτη της Ενώσεως ο οποίος βρίσκεται στη θέση της S. McCarthy δεν δημιουργεί ιδιαιτερότητες. Από απόψεως δικαίου διαμονής, βρίσκεται στην ίδια κατάσταση με όλους τους άλλους Βρετανούς υπηκόους οι οποίοι ανέκαθεν διαβιούσαν στην Αγγλία και ουδέποτε εγκατέλειψαν τη χώρα καταγωγής τους: ουδόλως χρησιμοποιεί το δικαίωμά της ελεύθερης κυκλοφορίας [34].

38. Το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας ενός πολίτη της Ενώσεως, όπως είναι η S. McCarthy, δεν πλήττεται [35] ούτε υφίσταται δυσμενείς διακρίσεις έναντι άλλων Βρετανών υπηκόων οι οποίοι βρίσκονται σε παρεμφερή θέση. Το γεγονός και μόνον ότι έχει, πέραν της βρετανικής, και την ιρλανδική ιθαγένεια δεν επιβάλλει την εφαρμογή επ' αυτής και επί των μελών της οικογενείας της των διατάξεων του δικαίου της Ενώσεως περί του δικαιώματος εισόδου και διαμονής.

39. Ομολογουμένως, με τον τρόπο αυτόν είναι δυνατόν ένας πολίτης της Ενώσεως, ο οποίος έχει κάνει χρήση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας, να μπορεί να αξιώσει για τα μέλη της οικογενείας του που προέρχονται από τρίτα κράτη την εφαρμογή, δυνάμει του δικαίου της Ενώσεως, των ευνοϊκότερων ρυθμίσεων περί του δικαιώματος εισόδου και διαμονής, εν αντιθέσει προς τον έχοντα την ιθαγένεια του κράτους μέλους υποδοχής ο οποίος ανέκαθεν διέμενε στο έδαφός του [36]. Εν γένει, το πρόβλημα αυτό περιγράφεται με την έννοια της *δυσμενούς διακρίσεως των ημεδαπών* ή χαρακτηρίζεται ως *αντίστροφη δυσμενής διάκριση*.

40. Εντούτοις, κατά πάγια νομολογία, το δίκαιο της Ενώσεως δεν χρησιμεύει για την επίλυση του προβλήματος αυτού. Πράγματι, το γεγονός ότι ορισμένοι πολίτες της Ενώσεως τυγχάνουν ενδεχομένως διαφορετικής μεταχειρίσεως, σε σχέση με την είσοδο και τη διαμονή των μελών της οικογενείας τους από τρίτες χώρες, ανάλογα με το αν οι εν λόγω πολίτες της Ενώσεως είχαν κάνει προηγουμένως χρήση του δικαιώματός τους της ελεύθερης κυκλοφορίας, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ενώσεως [37].

32 — Απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2008, C-127/07, Arcelor Atlantique et Lorraine κ.λπ. (Συλλογή 2008, σ. I-9895, σκέψη 26).

33 — Απόφαση Metock κ.λπ. (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 15, σκέψη 82)· βλ., επίσης, ανωτέρω (σημείο 27 των παρουσών προτάσεων).

34 — Αυτή είναι η διαφορά της υπό κρίση υποθέσεως από την υπόθεση Zhu και Chen (απόφαση προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 20), στην οποία η Catherine Zhu, εμπλεκόμενη πολίτης της Ενώσεως, *δεν* είχε την ιθαγένεια του κράτους μέλους υποδοχής αλλά μόνον ενός άλλου κράτους μέλους και, ως εκ τούτου, στο κράτος μέλος υποδοχής διαβιούσε από της γεννήσεώς της *ασκώντας το δικαίωμά της ελεύθερης κυκλοφορίας* βάσει του άρθρου 21, παράγραφος 1, της ΣΛΕΕ (πρώην άρθρου 18, παράγραφος 1, ΕΚ). Η υπό κρίση υπόθεση διαφέρει και από την υπόθεση Eind (απόφαση προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 10), στην οποία ο εμπλεκόμενος πολίτης της Ενώσεως είχε μεν την ιθαγένεια του κράτους μέλους υποδοχής (Κάτω Χώρες), πλην όμως επέστρεφε σε αυτό *μετά την άσκηση του δικαιώματός του ελεύθερης κυκλοφορίας*.

35 — Όπως ορθώς τόνισε η Ιρλανδία, τίποτα δεν εμποδίζει την S. McCarthy να εγκατασταθεί σε άλλο κράτος μέλος ασκώντας το δικαίωμά της ελεύθερης κυκλοφορίας, π.χ. στην Ιρλανδία, όπου μπορεί επίσης να συνοδεύσει τον σύζυγό της ως μέλος οικογενείας.

36 — Βλ., συναφώς, απόφαση Metock κ.λπ. (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 15, σκέψεις 76 έως 78).

37 — Απόφαση Metock κ.λπ. (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 15, σκέψεις 77 και 78)· στο ίδιο πνεύμα, πάγια νομολογία επί των θεμελιωδών ελευθεριών των συνθηκών, βλ., π.χ., απόφαση της 1ης Απριλίου 2008, C-212/06, Gouvernement de la Communauté française και Gouvernement wallon (Συλλογή 2008, σ. I-1683, σκέψη 33).

41. Στη θεωρία έχει μεν μέχρι τούδε εξεταστεί η δυνατότητα να συναχθεί από την ιδιότητα του πολίτη της Ενώσεως η απαγόρευση των δυσμενών διακρίσεων εις βάρος ημεδαπών [38]. Και η γενική εισαγγελέας E. Sharpston έλαβε προσφάτως θέση διατυπώνοντας παρεμφερείς απόψεις [39]. Εντούτοις, όπως επανειλημμένως έχει αποφανθεί το Δικαστήριο, η ιθαγένεια της Ενώσεως δεν έχει ως σκοπό την επέκταση του καθ' ύλην πεδίου εφαρμογής του δικαίου της Ενώσεως και σε εσωτερικές καταστάσεις οι οποίες δεν έχουν κανένα συνδετικό στοιχείο προς το δίκαιο της Ενώσεως [40].

42. Ασφαλώς, δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο το Δικαστήριο να αναθεωρήσει σε δεδομένο χρόνο τη νομολογία του και να επανεξετάσει στο μέλλον το ενδεχόμενο να αντλήσει από την ιθαγένεια της Ενώσεως την απαγόρευση των δυσμενών διακρίσεων εις βάρος των ημεδαπών. Εντούτοις, η ιδιότητα του πολίτη της Ενώσεως τείνει να αποτελέσει «τη θεμελιώδη ιδιότητα των υπηκόων των κρατών μελών, η οποία εξασφαλίζει την ίδια νομική μεταχείριση σε όσους εξ αυτών βρίσκονται στην ίδια κατάσταση, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους και υπό την επιφύλαξη των ρητά προβλεπομένων εξαιρέσεων» [41].

43. Εντούτοις, φρονώ ότι η υπό κρίση υπόθεση δεν αποτελεί πρόσφορο πλαίσιο προκειμένου η προβληματική της δυσμενούς διακρίσεως των ημεδαπών να υποβληθεί σε ενδελεχέστερο έλεγχο. Πράγματι, ένας «στατικός» πολίτης της Ενώσεως, όπως είναι η S. McCarthy, ουδόλως υφίσταται δυσμενή διάκριση έναντι των «κινητικών» πολιτών της Ενώσεως [42]. Πράγματι, έστω και αν δεν λαμβανόταν υπόψη το γεγονός ότι η S. McCarthy δεν έχει κάνει χρήση του δικαιώματός της ελεύθερης κυκλοφορίας, και της επιτρεπόταν κατ' αρχήν να επικαλεστεί τις διατάξεις της οδηγίας 2004/38, εντούτοις δεν θα πληρούσε τις λοιπές προϋποθέσεις που ισχύουν για τους πολίτες της Ενώσεως προκειμένου να αποκτήσουν δικαιώματα μακροχρόνιας διαμονής.

44. Η S. McCarthy δεν είναι μισθωτή ούτε διαθέτει επαρκείς πόρους διαβιώσεως για την ίδια και την οικογένειά της· δεν είναι αυτοσυντηρούμενη, αλλά λαμβάνει από το

38 — Borchardt, K.-D., «Der sozialrechtliche Gehalt der Unionsbürgerschaft», *Neue Juristische Wochenschrift,* 2000, σ. 2057 (2059)· Edward, D., «Unionsbürgerschaft – Mythos, Hoffnung oder Realität?», σε: «Grundrechte in Europa» – *Münsterische Juristische Vorträge,* Münster 2002, σ. 35 (41) Edward, D., «European Citizenship – Myth, Hope or Reality?», στο συλλογικό έργο «*Problèmes d'interprétation*» – à la mémoire de Constantinos N. Kakouris / «Προβλήματα ερμηνείας» στη μνήμη Κωνσταντίνου Ν. Κακούρη, Αθήνα/Βρυξέλλες, 2004, σ. 123 επ., στις σ. 131-133)· Spaventa, E., «Seeing the Wood despite the Trees? On the Scope of Union Citizenship and its Constitutional Effects», *Common Market Law Review* 45 (2008), σ. 13 (ιδίως 30-39).

39 — Προτάσεις επί της υποθέσεως Ruiz Zambrano (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 26, ιδίως σημεία 139 έως 150).

40 — Αποφάσεις της 5ης Ιουνίου 1997, C-64/96 και C-65/96, Uecker και Jacquet (Συλλογή 1997, σ. I-3171, σκέψη 23), Garcia Avello (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 27, σκέψη 26), της 12ης Ιουλίου 2005, C-403/03, Schempp (Συλλογή 2005, σ. I-6421, σκέψη 20), Gouvernement de la Communauté française και Gouvernement wallon (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 37, σκέψη 39), και της 22ας Μαΐου 2008, C-499/06, Nerkowska (Συλλογή 2008, σ. I-3993, σκέψη 25).

41 — Αποφάσεις της 20ής Σεπτεμβρίου 2001, C-184/99, Grzelczyk (Συλλογή 2001, σ. I-6193, σκέψη 31), και της 16ης Δεκεμβρίου 2008, C-524/06, Huber (Συλλογή 2008, σ. I-9705, σκέψη 69)· ομοίως, απόφαση της 12ης Σεπτεμβρίου 2006, C-300/04, Eman και Sevinger (Συλλογή 2006, σ. I-8055, ιδίως σκέψεις 57, 58 και 61). Σε σχέση με την ιδιότητα του πολίτη της Ενώσεως ως «θεμελιώδους ιδιότητας», βλ., περαιτέρω, αποφάσεις της 17ης Σεπτεμβρίου 2002, C-413/99, Baumbast και R (Συλλογή 2002, σ. I-7091, σκέψη 82), Garcia Avello (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 27, σκέψη. 22), και της 2ας Μαρτίου 2010, C-135/08, Rottmann (Συλλογή 2010, σ. I-1449, σκέψη 43).

42 — Στο ίδιο πνεύμα, και οι προτάσεις της γενικής εισαγγελέα E. Sharpston επί της υποθέσεως Ruiz Zambrano (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 26, σημείο 146), κατά την οποία οι καταστάσεις των «στατικών» και των «κινητικών» πολιτών της Ενώσεως πρέπει να είναι παρόμοιες.

κράτος του Ηνωμένου Βασιλείου κοινωνικά επιδόματα [43]. Συνεπώς, δεν πληροί τις ουσιαστικές απαιτήσεις, τις οποίες θέτει το δίκαιο της Ενώσεως στους πολίτες της Ενώσεως, οι οποίοι προτίθενται να διαμείνουν στο κράτος μέλος υποδοχής για περισσότερους από τρεις μήνες [44]. Επίσης, δεν υπάρχουν στοιχεία ότι η S. McCarthy υπήρξε μισθωτή στο παρελθόν στο Ηνωμένο Βασίλειο επί πέντε συναπτά έτη ή ότι διέθετε επαρκείς πόρους διαβιώσεως για την ίδια και την οικογένειά της, πράγμα το οποίο αποτελεί τη βασική προϋπόθεση για την κτήση δικαιώματος μόνιμης διαμονής [45]. Ως εκ τούτου, η S. McCarthy δεν θα μπορούσε να αντλήσει από το δίκαιο της Ενώσεως, ακόμη και υπό την ιδιότητά της ως «κινητικού» πολίτη της Ενώσεως, δικαίωμα διαμονής.

45. Βάσει των ανωτέρω, εμμένω επομένως στην άποψή μου ότι στο πρώτο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου προσήκει αρνητική απάντηση υπό την έννοια ότι πολίτης της Ενώσεως, ο οποίος έχει την ιθαγένεια δύο κρατών μελών της ΕΕ, πλην όμως ανέκαθεν διαβιούσε σε ένα εξ αυτών, δεν μπορεί να θεμελιώσει σε αυτό το κράτος δικαίωμα διαμονής βάσει της οδηγίας 2004/38/ΕΚ.

46. Ωστόσο, στην περίπτωση που το Δικαστήριο εκτιμά ότι επιβάλλεται στην υπό κρίση υπόθεση να διαπλασθεί περαιτέρω η ιδιότητα του πολίτη της Ενώσεως [46], τότε φρονώ ότι επιβάλλεται η επανάληψη της προφορικής διαδικασίας. Πράγματι, μέχρι τούδε οι μετέχοντες στη διαδικασία στην υπό κρίση υπόθεση ελάχιστα εξέθεσαν την επιχειρηματολογία τους σε σχέση με την προβληματική αυτή και δη μόνον κατά το τέλος της επ' ακροατηρίου συζητήσεως. Φρονώ ότι θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να επανέλθουν στο ζήτημα αυτό κατά τρόπο πιο εκτενή. Επίσης, είναι πολύ πιθανόν και άλλα κράτη μέλη να διατυπώσουν προφορικά τις παρατηρήσεις τους ενώπιον του Δικαστηρίου.

Β — *Η έννοια της «νόμιμης διαμονής» του άρθρου 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38 (δεύτερο προδικαστικό ερώτημα)*

47. Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά σχετικά με την έννοια της «νόμιμης διαμονής» του άρθρου 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38 [47]. Κατ' ουσίαν, το Δικαστήριο καλείται να διευκρινίσει αν στην έννοια αυτή εμπίπτει και η διαμονή ενός πολίτη της Ενώσεως ο οποίον ανέκαθεν διαβιούσε μόνο στο κράτος μέλος υποδοχής, το δε δικαίωμά του διαμονής καθ' όλη τη διάρκεια της διαμονής του απέρρεε από το

43 — Βλ. ανωτέρω (σημείο 9 των παρουσών προτάσεων).

44 — Άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38.

45 — Άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38· βλ., συναφώς, αναλυτικές αναπτύξεις μου επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος (σημεία 47 έως 57 των παρουσών προτάσεων).

46 — Στο πνεύμα αυτό, προτάσεις της γενικής εισαγγελέα E. Sharpston επί της υποθέσεως Ruiz Zambrano (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 26).

47 — Διάφορα ζητήματα σε σχέση με την ερμηνεία του άρθρου 16 της οδηγίας 2004/38 και, ειδικότερα, με την έννοια της «νόμιμης διαμονής» θέτουν και οι εκκρεμούσες υποθέσεις Dias (C-325/09), Ziolkowski (C-424/10) και Szeja (C-425/10). Εντούτοις, είναι προφανές ότι δεν αφορούν την περίπτωση ενός πολίτη της Ενώσεως ο οποίος έχει την ιθαγένεια του κράτους μέλους υποδοχής.

γεγονός και μόνον ότι διαθέτει την ιθαγένεια αυτού ακριβώς του κράτους.

48. Το ερώτημα αυτό αποτελεί, από λογικής απόψεως, σκέλος του πρώτου ερωτήματος. Εάν δοθεί αρνητική απάντηση [48] στο πρώτο ερώτημα, όπως πρότεινα, τότε ο πολίτης της Ενώσεως δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2004/38, και παρέλκει η απάντηση στο δεύτερο ερώτημα. Ως εκ τούτου, θα εξετάσω στη συνέχεια το δεύτερο ερώτημα επικουρικώς και μόνον.

49. Η έννοια της νόμιμης διαμονής, την οποία θέτει ως προϋπόθεση το άρθρο 16, παράγραφος 1, για την απόκτηση του δικαιώματος μόνιμης διαμονής, δεν ορίζεται αναλυτικότερα στην οδηγία 2004/38.

50. Θεωρώ ότι και στην προσφάτως εκδοθείσα απόφαση Lassal το Δικαστήριο δεν επέλυσε οριστικά το πρόβλημα αυτό, αλλά διευκρίνισε απλώς ότι οι περίοδοι διαμονής «οι οποίες συμπληρώθηκαν [...] σύμφωνα με τις ισχύουσες πριν από την ημερομηνία αυτή νομοθετικές διατάξεις της Ένωσης, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη» [49]. Τούτο ουδόλως αποκλείει τη δυνατότητα να λαμβάνονται υπόψη και άλλες περίοδοι διαμονής οι οποίες συμπληρώθηκαν αποκλειστικά και μόνο βάσει της εθνικής νομοθεσίας περί αλλοδαπών.

51. Βεβαίως, το προοίμιο της οδηγίας 2004/38 τονίζει ότι ως νόμιμη διαμονή νοείται πρωτίστως η διαμονή «τηρουμένων των όρων που ορίζονται στην παρούσα οδηγία», ήτοι η διαμονή για την οποία ο ενδιαφερόμενος θεμελιώνει δικαίωμα βάσει του δικαίου της Ενώσεως [50]. Ωστόσο, οι διατάξεις της οδηγίας 2004/38, ενόψει της συνάφειας και των σκοπών της, δεν πρέπει να ερμηνεύονται συσταλτικά [51].

52. Ο σκοπός για τον οποίον ο νομοθέτης της Ενώσεως θέσπισε το δικαίωμα διαμονής βάσει του άρθρου 16 της οδηγίας 2004/38 ήταν «να συμβάλλει καθοριστικά στην προαγωγή της κοινωνικής συνοχής, που αποτελεί έναν από τους θεμελιώδες στόχους της Ένωσης» [52] και να αποτελέσει «ένα πραγματικό μέσο ενσωμάτωσης στην κοινωνία του κράτους μέλους υποδοχής» [53]. Για τον σκοπό αυτόν πρέπει να διευρυνθεί ο κύκλος των προσώπων που δικαιούνται μόνιμης διαμονής προκειμένου να περιλάβει και τους πολίτες της Ενώσεως των οποίων το δικαίωμα διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής απορρέει αποκλειστικά από το εσωτερικό δίκαιο περί μεταναστεύσεως του κράτους αυτού [54]· πράγματι, προκειμένου να εκτιμηθεί ο βαθμός ενσωματώσεως ενός πολίτη της Ενώσεως στο κράτος μέλος υποδοχής είναι υποδεέστερης σημασίας η νομική βάση επί της οποίας στηρίζει το δικαίωμά του διαμονής.

48 — Βλ. ανωτέρω (ιδίως σημεία 25 και 45 των παρουσών προτάσεων).

49 — Απόφαση Lassal (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 15, σκέψη 40).

50 — Δέκατη έβδομη αιτιολογική σκέψη του προοιμίου της οδηγίας 2004/38.

51 — Αποφάσεις Metock (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 15, σκέψεις 84 και 93) και Lassal (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 15, σκέψη 31).

52 — Δέκατη έβδομη αιτιολογική σκέψη του προοιμίου της οδηγίας 2004/38.

53 — Δέκατη όγδοη αιτιολογική σκέψη 18 του προοιμίου της οδηγίας 2004/38· βλ., περαιτέρω, απόφαση Lassal (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση15, σκέψη 32· σε σχέση με τη λογική της ενσωματώσεως, βλ., επίσης, σκέψη 37).

54 — Βλ., στο ίδιο πνεύμα, τις προτάσεις μου της 20ής Οκτωβρίου 2009 επί της υποθέσεως Teixeira (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 15, σημείο 119)· σε διαφορετική κατεύθυνση φαίνεται να κινείται η άποψη της γενικής εισαγγελέα V. Trstenjak (προτάσεις της 11ης Μαΐου 2010 επί της υποθέσεως Lassal, προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 15, σημείο 88, τελευταία περίοδος).

53. Από το άρθρο 37 της οδηγίας 2004/38, κατά το οποίο οι διατάξεις της οδηγίας δεν επηρεάζουν τις ευνοϊκότερες νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις, συνάγεται ότι ενδέχεται να υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες το δικαίωμα διαμονής να απορρέει απλώς από το εθνικό δίκαιο περί μεταναστεύσεως του κράτους μέλους υποδοχής. Και στη νομολογία απαντούν πολλές περιπτώσεις στις οποίες η διαμονή πολιτών της Ενώσεως στο αντίστοιχο κράτος μέλος υποδοχής δεν μπορούσε να στηριχθεί στο δίκαιο της Ενώσεως, αλλά μόνο στο εσωτερικό δίκαιο περί μεταναστεύσεως [55]. Το Δικαστήριο ουδόλως θεώρησε ότι είναι άνευ σημασίας μια τέτοια διαμονή, αλλά αντιθέτως συνήγαγε εξ αυτής ορισμένα συμπεράσματα στηριζόμενα στο δίκαιο της Ενώσεως [56].

54. Πάντως, ως νόμιμη διαμονή κατά την έννοια του άρθρου 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38 ενδέχεται να νοείται απλώς η διαμονή η οποία στηρίζεται στις διατάξεις *του δικαίου περί μεταναστεύσεως*, όχι όμως η διαμονή της οποίας η νομιμότητα απορρέει από το γεγονός και μόνον ότι ο ενδιαφερόμενος έχει την ιθαγένεια του κράτους μέλους υποδοχής. Πράγματι, όπως προελέχθη [57], σκοπός της οδηγίας είναι η πραγμάτωση και η ευχερέστερη άσκηση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας των πολιτών της Ενώσεως. Σκοπός της οδηγίας δεν είναι η ενίσχυση της ενσωματώσεως των υπηκόων του κράτους μέλους υποδοχής, οι οποίοι ουδέποτε έκαναν χρήση του δικαιώματος τους ελεύθερης κυκλοφορίας, στην κοινωνία του κράτους αυτού.

55. Μεταξύ του δικαιώματος διαμονής, το οποίο στηρίζεται στις διατάξεις του δικαίου περί μεταναστεύσεως, και του δικαιώματος διαμονής, το οποίο απορρέει από την ιθαγένεια του ενδιαφερομένου στο κράτος μέλος υποδοχής, υφίστανται θεμελιώδεις ποιοτικές διαφορές. Πράγματι, ενώ τα κράτη μέλη δεν μπορούν να περιορίσουν με κανέναν τρόπο το δικαίωμα διαμονής των δικών τους υπηκόων βάσει των αρχών του δημόσιου διεθνούς δικαίου [58], έχουν την εξουσία να επιτρέπουν τη διαμονή αλλοδαπών στην επικράτειά τους μόνον υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Τούτο ισχύει και για τη διαμονή πολιτών της Ενώσεως από άλλα κράτη μέλη, τηρουμένων φυσικά των ορίων που χαράσσει το δίκαιο της Ενώσεως [59].

56. Σε τελευταία ανάλυση, εάν επιτρεπόταν σε πολίτη της Ενώσεως, ευρισκόμενο στη θέση της S. McCarthy, η οποία ουδέποτε έκανε χρήση του δικαιώματός της ελεύθερης κυκλοφορίας, να επικαλεστεί την οδηγία 2004/38, τούτο θα κατέληγε σε «κορφολόγημα» [60]: ο πολίτης της Ενώσεως θα μπορούσε στην περίπτωση αυτή να απολαύει των πλεονεκτημάτων της οδηγίας 2004/38 σε σχέση με την οικογενειακή επανένωση με τον σύζυγό του χωρίς να ανταποκρίνεται στους στόχους

55 — Απόφαση της 7ης Σεπτεμβρίου 2004, C-456/02, Trojani (Συλλογή 2004, σ. I-7573, ιδίως σκέψεις 36 και 37)· έτσι και η απόφαση της 12ης Μαΐου 1998, C-85/96, Martínez Sala (Συλλογή 1998, σ. I-2691, ιδίως σκέψεις 14 και 15, καθώς και 60 και 61), πάντως φαίνεται ότι στην τελευταία περίπτωση επρόκειτο για de facto ανοχή της διαμονής του πολίτη της Ενώσεως.

56 — Αποφάσεις Martínez Sala (σκέψεις 64 και 65) και Trojani (σκέψη 39), προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 55.

57 — Βλ. αναπτύξεις μου επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος (ιδίως σημεία 27 και 28 των παρουσών προτάσεων).

58 — Βλ. ανωτέρω (σημείο 20 και υποσημείωση 10 των παρουσών προτάσεων).

59 — Βλ., μεταξύ άλλων, άρθρα 7, 8 και 27 έως 33 της οδηγίας 2004/38.

60 — Στην ίδια κατεύθυνση κινούνται οι εκφράσεις «προσέγγιση à la carte» και «the best of both worlds» τις οποίες χρησιμοποίησε η Ιρλανδία κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου.

της οδηγίας –πραγμάτωση και ευχερέστερη άσκηση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας– και χωρίς να υπόκειται σε καμία από τις προϋποθέσεις της οδηγίας –π.χ. την απαίτηση περί οικονομικής ανεξαρτησίας δυνάμει του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας. Όπως ορθώς τόνισαν πολλές κυβερνήσεις που μετέσχον στη διαδικασία, τούτο δεν ανταποκρίνεται ούτε στο πνεύμα ούτε στους σκοπούς των διατάξεων του δικαίου της Ενώσεως περί ελεύθερης κυκλοφορίας και δικαιώματος διαμονής.

57. Συνεπώς, το δεύτερο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου πρέπει να απαντηθεί ως εξής:

Η νομιμότητα της διαμονής, η οποία αποτελεί προϋπόθεση βάσει του άρθρου 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38 για την κτήση του δικαιώματος μόνιμης διαμονής, μπορεί να συνάγεται από το δίκαιο της Ενώσεως ή από το εσωτερικό δίκαιο περί μεταναστεύσεως του κράτους μέλους υποδοχής.

Εντούτοις, στην περίπτωση που πολίτης της Ενώσεως έχει την ιθαγένεια του κράτους μέλους υποδοχής και διαμένει ανέκαθεν σε αυτό αποκλειστικά βάσει της ιθαγενείας του, χωρίς να έχει κάνει χρήση του δικαιώματός του ελεύθερης κυκλοφορίας, τότε δεν πρόκειται για «νόμιμη διαμονή» κατά την έννοια του άρθρου 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38.

Γ — *Τελικές παρατηρήσεις*

58. Βάσει της λύσεως που προτείνω, πολίτης της Ενώσεως ευρισκόμενος στη θέση της S. McCarthy δεν μπορεί να επικαλεστεί το δίκαιο της Ενώσεως, προκειμένου να ζητήσει να αναγνωριστεί στον ίδιο και τα μέλη της οικογενείας του δικαίωμα διαμονής στο κράτος μέλος στο οποίο αυτός ανέκαθεν διέμενε και του οποίου την ιθαγένεια έχει.

59. Ωστόσο, όπως υπαινίχθη το Δικαστήριο ήδη με τη απόφασή του Metock [61], όλα τα κράτη μέλη αποτελούν συμβαλλόμενα μέρη της ΕΣΔΑ [62]. Έστω και αν η ΕΣΔΑ δεν αναγνωρίζει σε αλλοδαπά πρόσωπα αυτό καθεαυτό το δικαίωμα εισόδου ή διαμονής σε κάποια χώρα, ενδέχεται να συνιστά παραβίαση του δικαιώματος σεβασμού της οικογενειακής ζωής, όπως αυτό κατοχυρώνεται στο άρθρο 8, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ, η απαγόρευση σε κάποιο πρόσωπο να εισέλθει ή να διαμείνει σε χώρα στην οποία διαμένουν οι στενοί συγγενείς του [63].

61 — Προπαρατεθείσα απόφαση στην υποσημείωση 15, σκέψη 79.

62 — Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών που υπεγράφη στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (*ETS* σημείο 5).

63 — Βλ., π.χ., αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, της 18ης Φεβρουαρίου 1991, Moustaquim κατά Βελγίου (σειρά A, σημείο 193, σ. 18, § 36), της 2ας Αυγούστου 2001, Boultif κατά Ελβετίας (*Recueil des arrêts et décisions* 2001-IX, § 39), και της 22ας Απριλίου 2004, Radovanovic κατά Αυστρίας (αριθμός προσφυγής 42703/98, § 30). Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αναγνωρίζει από την πλευρά του για την Ευρωπαϊκή Ένωση ότι το δικαίωμα διαβιώσεως με τους στενούς συγγενείς συνεπάγεται υποχρεώσεις για τα κράτη μέλη· συναφώς, ενδέχεται να πρόκειται για υποχρεώσεις οι οποίες συνίστανται σε παραλήψεις, όταν κάποιο κράτος μέλος υποχρεούται να μην απελάσει ένα πρόσωπο, ή σε πράξεις, όταν το κράτος μέλος υποχρεούται να επιτρέψει σε κάποιο πρόσωπο την είσοδο και τη διαμονή στο έδαφός του (απόφαση της 27ης Ιουνίου 2006, C-540/03, Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου, γνωστή ως «οικογενειακή επανένωση», Συλλογή 2006, σ. I-5769, σκέψη 52).

60. Υπό τις περιστάσεις αυτές, δεν μπορεί να αποκλειστεί τελείως το ενδεχόμενο το Ηνωμένο Βασίλειο να υποχρεούται, λόγω του ότι αποτελεί συμβαλλόμενο μέρος στην ΕΣΔΑ, να αναγνωρίσει στον G. McCarthy, ως σύζυγο Βρετανίδας διαμένουσας στην Αγγλία, δικαίωμα διαμονής. Ωστόσο, τούτο δεν αποτελεί ζήτημα απτόμενο του δικαίου της Ενώσεως, αλλά μόνο ζήτημα δεσμεύσεως του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΣΔΑ, για την εκτίμηση του οποίου αποκλειστικά αρμόδια είναι τα εθνικά δικαστήρια και, ενδεχομένως, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

VI — Πρόταση

61. Βάσει των ανωτέρω εκτιμήσεων προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει ως εξής στη διάταξη περί παραπομπής:

«Πολίτης της Ενώσεως, ο οποίος έχει την ιθαγένεια δύο κρατών μελών της ΕΕ, πλην όμως ανέκαθεν διαβιούσε σε ένα εξ αυτών, δεν μπορεί να ζητήσει να του αναγνωριστεί δικαίωμα διαμονής στη χώρα αυτή βάσει της οδηγίας 2004/38/ΕΚ.»